

УДК [314.15-054.7:314.114](73=152.1)«18/19»

ПРИЧИНИ ТА ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ІРЛАНДСЬКОЇ ДІАСПОРИ В США

Анна Краснощока

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000, тел. (032) 239-41-32*

Досліджено причини та способи еміграції ірландського населення протягом XVIII–XX ст., процес формування ірландської діаспори у Сполучених Штатах Америки та її роль у розвитку цієї країни.

Ключові слова: ірландська діаспора, ірландські іммігранти, ірландці, міграція, переселенці, Ірландія, США, суспільство, релігія, ідентичність.

Ірландська діаспора сьогодні складається з ірландських емігрантів та їхніх нащадків у таких країнах, як США, Канада, Австралія, Аргентина, Нова Зеландія, Мексика, Південно-Африканська Республіка, Бразилія, держави Карибського басейну та континентальної Європи. Діаспора, в її максимальних вимірах, об'єднує понад 80 млн осіб, що у тринадцять разів більше чисельності населення острова Ірландія, яке налічує близько 6,4 млн осіб (у Північній Ірландії та Республіці Ірландія разом).

У роки Великого голоду в Ірландії 1840-х значна кількість жителів острова роз'їхалась по всьому світу. Однак стверджувати, що втеча від голоду була єдиною причиною масової імміграції, не зовсім коректно. Якби імміграція почалась на початку XIX ст., то це б мало означати, що з покращенням умов життя в другій його половині її темпи мали б сповільнитися. Проте після завершення голоду протягом наступних чотирьох років чисельність іммігрантів була більшою, ніж протягом чотирьох попередніх років занепаду.

Голод став останньою краплею, яка змусила людей виїжджати, проте існували й інші чинники, що вплинули на прийняття рішень [10, р. 246]. В Ірландії того часу діяло кримінальне законодавство, яке стало причиною великої хвилі імміграції з Ірландії ще до початку Великого голоду. Це була низка законів, створених відповідно до адміністративних вимог англійського, а згодом і британського правління, які дискримінували католиків та інших інакодумців щодо протестантського віросповідання (наприклад, пресвітеріан) на користь прихожан новоствореної Церкви Ірландії.

Отож унаслідок декількох чинників між 1717 і 1800 роками 250 тис. вихідців з Ірландії іммігрували до США [2, р. 22].

Поширенішим способом міграції була служба в обмін на утримання. Склалась історична практика вербуватися на роботу на фіксований період часу, зазвичай від трьох до семи років, в обмін на трансфер, харчування, одяг, житло та інші речі першої необхідності, що мали надавати протягом терміну дії

договору. Серед людей, що погоджувались на такий спосіб імміграції, були як чоловіки, так і жінки, здебільшого молодші 21 року, що найчастіше ставали помічниками на фермах або домашньою прислугою. Отож з часом значна їхня кількість могла стати фермерами, що слугувало для них хорошою перспективою. З точки зору умов життя і робочої дисципліни, то до них, зазвичай, ставились як до родичів. Їм не платили готівкою. Це була система, яка забезпечувала робочі місця і головне – вивезення молодих малозабезпечених людей з переповнених ринків праці Європи, які хотіли приїхати працювати в Америку, проте не мали достатньо коштів, необхідних, щоб заплатити за переїзд. Отже, в 1740-х роках у деяких колоніальних районах США дев'ять з десяти слуг були ірландцями [7, р. 18].

Вже 1790 року в США проживало 400 тис. осіб, народжених в Ірландії, а також їхніх нащадків, із 3 млн 100 тис. загальної кількості світлошкірого населення США того часу. Половина цих іммігрантів була вихідцями з Ольстера, а інша половина – із Конаута, Ленстера і Мюнстера [17, р. 711].

Поселенці того часу, що прибули з ірландської провінції Ольстер, стали відомі в Америці як «шотландські ірландці». Вони були нащадками шотландських і англійських фермерів-орендарів, поселених в Ірландії британським урядом у XVII ст. під час освоєння плантацій Ольстера [13, р. 52–55]. Шотландські ірландці в США оселилися в колоніальній «чорній провінції» в регіоні гір Аппалачів і стали впливовим етнічним чинником у культурі, яка там розвивалась [11, р. 184–255].

Шотландські ірландці хіндерленду Південних Аппалачів (територія, що є зоною впливу морських портів з транспортною мережею, яка безпосередньо орієнтується на обслуговування цих портів), а також передгір'я Кароліни стали головною культурною групою цих районів, а їхні нащадки – передовиками «руху на захід» у глиб країни – через Вірджинію в Теннесі і Кентуккі, а звідти – в Арканзас, Міссурі і Техас.

До початку XIX ст., завдяки шлюбом з поселенцями англійського та німецького походження, нащадки шотландських ірландців втратили свою ірландську ідентичність.

У період правління в Ірландії Великобританії ірландці в Об'єднаному Королівстві зіштовхуються з дискримінацією щодо релігії, завищенням орендної плати за житло та, як наслідок, виселеннями. Випадки конфіскації майна у зв'язку з неплатоспроможністю ірландців почастішали після скасування Британського зернового закону 1846 року, що був торговим бар'єром, призначеним для захисту місцевих виробників зернових культур у Сполученому Королівстві від конкуренції з боку менш дорогої імпортової продукції. Будь-яка надія на зміни згасла 1847 року зі смертю Деніеля О'Коннелла – політичного лідера, що лобіював інтереси ірландців у Королівстві, – і невдалих масових заворушеннях ірландської молоді 1848 року. Ще одним тягарем для населення стали новий закон про податок на нерухомість, прийнятий 1849 року, та усунення існуючих цивільних прав ірландського населення. Було значно простіше емігрувати в Америку, аніж залишатись в Королівстві. До того ж,

відкриття 1848 року запасів золота в Каліфорнії стало ще одним спокусливим стимулом для переїзду [10, р. 264].

Протягом 1820–1860 років 1 956 557 ірландців прибуло до США, 75 % з яких – після Великого ірландського голоду 1845–1852 років [8]. Ця подія завдала нещастя як чоловікам, так і жінкам, передусім бідним і безземельним. Вона змінила структуру сім'ї в Ірландії, оскільки було все менше людей, які могли дозволити собі одружитись і рости дітей, отож багато з них обрали самотницький спосіб життя. Відповідно, в наступному десятилітті значна кількість ірландців ставала менш зв'язаною сімейними зобов'язаннями і могла з легкістю іммігрувати до США [6, р. 31–32]. Ірландці I та II хвилі імміграції мало пересікалися в Америці, оскільки здебільшого переселенці XVIII ст. з Ольстера були протестантами і оселялися переважно в нагір'ї Центральної Америки, в той час як величезну хвилю іммігрантів XIX ст. становили сім'ї католиків і поселялися вони на північному сході і середньому заході країни у портових містах, таких як Бостон, Нью-Йорк та Чикаго [11, р. 327–334].

Після 1860 року імміграція тривала за рахунок ще 1 916 547 переселенців до 1900 р. Отже, з 1830 р. до 1914 р. майже 5 млн жителів острова іммігрувало в Сполучені Штати Америки. Головною причиною тепер було возз'єднання сімей і, здебільшого, в промислові та деякі інші міста, де вже були засновані ірландські райони. Серед міст з великою кількістю ірландських іммігрантів були Бостон, Філадельфія і Нью-Йорк, а також Пітсбург, Балтімор, Детройт, Чикаго, Сент-Луїс, Сан-Франциско та Лос-Анджелес. У Нью-Йорку 1910 року проживало більше людей ірландського походження, аніж була чисельність усього населення Дубліна, і навіть сьогодні більшість з цих американських міст, як і раніше, зберігає суттєві ірландські громади [3, р. 435].

При виборі місця поселення ірландські іммігранти здебільшого надавали перевагу великим містам, оскільки там вони могли створювати спільноти для підтримки і захисту своїх співгромадян у новому середовищі [6, р. 40–41]. Ще однією причиною цієї тенденції стало те, що ірландські іммігранти не могли собі дозволити пересуватися всередину континенту, тому були змушені залишатися поблизу портів, до яких вони прибували [9].

Життя ірландських іммігрантів в Америці починалося нелегко. Часто вони перебували в умовах, абсолютно непристосованих для життя (у підвалах, льохах, однокімнатних квартирах з браком природного освітлення та вентиляції), через це страждали від гострих вірусних захворювань і були групою ризику різних психічних розладів.

Новоприбулі поселенці, часто неосвічені, були змушені конкурувати з американцями за робочі місця у сфері ручної праці або, починаючи з 1860-х років, одразу з доків вербувалися до армії США, щоб нести військову службу в американській Громадянській війні і, пізніше, будувати Канадську тихоокеанську залізницю [4, р. 198].

У тогочасній Америці елементарною і єдиною системою соціального забезпечення часто слугували непередбачені законом послуги, які надавали місцеві політичні сили. Наприклад, у Нью-Йорку політичне товариство

Тамані Хол (традиційна назва виконавчого комітету регіонального відділення Демократичної партії) провадило заступництво над іммігрантами, значна кількість яких перебувала у крайній межі бідності та отримувала лише незначну державну допомогу. Така благодійна робота охоплювала три основні сфери життя переселенців: по-перше, Тамані забезпечувало людей у критичному становищі засобами фізичного існування: продуктами харчування, вугіллям, грошовими позиками чи роботою; по-друге, ця політична сила слугувала могутнім посередником між іммігрантами та чужою для них державою; по-третє, Тамані Хол були соціальним інтегратором, знайомлячи іммігрантів з американським суспільством та його політичними інститутами і допомагаючи ставати натуралізованими громадянами. Одним із прикладів є організація процесу натуралізації Вільямом М. Твідом. У часи режиму Твіда були створені «комітети з натуралізації». Ці «комітети» склалися здебільшого з політиків Тамані та його співробітників, а в їхні обов'язки входило заповнення документів, надання свідчень, а також видача грошових позик для оплати державних зборів, необхідних для отримання громадянства. Судді та інші посадові особи міста були підкуплені, отож не втручались у роботу цих комітетів. Своєю чергою, іммігранти обіцяли Тамані Хол голосувати за їхніх кандидатів на виборах, і до 1854 року, завдяки підтримці, яку Тамані Хол отримали від іммігрантів, організація закріпилась як лідер на політичній арені Нью-Йорка [5, р. 154].

На початку громадянської війни в США ірландці охоче записувались волонтерами до Союзної армії. Багато хто з новоприбулих іммігрантів розглядав звільнених рабів як конкурентів на дефіцитні робочі місця і, відповідно, як виправдану причину до ведення громадянської війни [1, р. 17]. Однак, коли 1863 року в Нью-Йорку було прийнято закон про обов'язкову військову повинність громадян, у місті спалахнули заворушення. Підписання закону співпало в часі із намаганнями Тамані Холу залучити ірландських переселенців як громадян до голосування у місцевих виборах. Іммігранти, яких було визнано громадянами і які могли тепер брати участь в голосуваннях, тим самим стали військовозобов'язаними в рамках нового закону.

За прийнятим законом військовозобов'язані чоловіки замість себе могли представити когось до служби, або ж взагалі unikнути служби, заплативши державі певну суму грошей. Ірландці, які займали здебільшого ланку дешевої робочої сили, зазвичай були не в змозі заплатити 300 доларів заставної плати, в той час як більш заможні ньюйоркці могли найняти собі заміну та unikнути призову [15, р. 187]. Демократи Тамані у цій ситуації не вимагали визнання закону неправомірним, проте багатьом допомагали оплатити заставу. Ірландська та деякі інші громади чинили опір призову, розглядаючи його як зазіхання на власну свободу. Проте до кінця війни понад 450 000 солдатів, матросів та міліціонерів було зараховано на службу в Нью-Йорку; 46 000 з них загинуло під час війни. Бригада міських ірландців була однією з шести Союзних бригад з найбільшими людськими втратами [12].

Щодо Ірландських католиків, то відносини з римо-католицькою церквою продовжували бути основою суспільного життя, підтримуючи сильне почуття ідентичності і вирізняючи їх серед решти населення країни. Ця частина іммігрантів зосереджувалась в декількох містах середньої величини, в житті яких вони брали активну участь.

Завдяки Тамані Холу, який з 1790-х до 1960-х років виступив могутньою політичною машиною, що відіграла важливу роль в управлінні Нью-Йорка, ірландцям вдалось піднятися в американській політиці [14]. Ці люди стали місцевими лідерами Демократичної партії: спершу – голосуючи за кандидатів-демократів на місцевих та всенародних виборах в обмін на заступництво з боку партії, а згодом – висуваючи власних кандидатів [16].

Сьогодні ірландців у Сполучених Штатах сприймають як наполегливих працівників. Найчастіше їх можна зустріти у великих містах Східного узбережжя США серед міліціонерів, пожежників, лідерів римо-католицької церкви, держслужбовців та політиків різних рангів.

Отже, попри невелике населення острова Ірландія, загалом у світі близько 80 млн осіб визнають своє ірландське походження. Це пояснюють надзвичайно великою діаспорою, що формувалась протягом XVIII–XX ст. унаслідок цілої низки чинників.

Найбільша ірландська діаспора сформувалась в США – близько 36,5 млн осіб. Значна кількість ірландців виїхала до США протягом 3-х найбільших хвиль імміграції. Причиною цих хвиль стали: у XVIII ст. – релігійні та соціальні утиски з боку правлячої тоді на острові британської адміністрації; в першій половині XIX ст. – Великий голод в Ірландії; у другій половині XIX ст. – возз'єднання сімей.

Зосередившись у великих містах, вони змінювали свій статус у прогресії сталого розвитку. Сьогодні ірландці посіли високе місце в американському суспільстві. Починаючи як робітники, вони брали активну участь у творенні Сполучених Штатів та заслужено здобули високий статус у керівництві державою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Baker K.* Violent City / Kevin Bake // Maryland : American Heritage. – 2003. – № 54. Issue 1. – P. 17.
2. *Blethen H. T.* From Ulster to Carolina / H. T. Blethen, C. W. Wood // NC : North Carolina Division of Archives and History. – 2005. – P. 22.
3. *Chisholm H.* New York (City) / Hugh Chisholm // The Encyclopedia Britannica. Vol. 19 (11th ed.). – NY : Encyclopedia Britannica Company. – 1911. – P. 435.
4. *Collins R. M.* Irish Gandy Dancer : A tale of building the Transcontinental Railroad / R. M. Collins // Seattle : Create Space. – 2010. – P. 198.
5. *Connable A.* Tigers of Tammany : Nine Men Who Ran New York / Alfred Connable, Edward Silberfarb // NY : Holt, Rinehart and Winston. – 1967. – P. 154.
6. *Diner H. R.* Erin's Daughters in America : Irish Immigrant Women in the Nineteenth Centur / Hasia R. Diner // Baltimore : The Johns Hopkins University Press. – 1983. – P. 31–32, 40–41.

7. Dolan J. P. The Irish Americans : A History / Jay P. Dolan // NY : Bloomsbury Press. – 2008. – P. 18.
8. Irish-Catholic Immigration to America // Library of Congress. – 2008. – [Cited 2012, May 28]. – Access mode : <http://www.loc.gov/teachers/classroommaterials/presentationsandactivities/presentations/immigration/alt/irish2.html>.
9. Irish Immigration // Spartacus Educational. – 2011. – [Cited 2012, May 28]. – Access mode : <http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/USAEireland.htm>.
10. Kennedy R. E. The Irish: Emigration, Marriage, and Fertility / Robert E. Kennedy // Berkeley : University of California Press. – 1973. – P. 246, 264.
11. Leyburn J. G. The Scotch-Irish : A Social History / James G. Leyburn // NC : Univ of NC Press. – 1962. – P. 184–255, 327–334.
12. New York Doesn't Care to Remember the Civil War / Roberts Sam // The New York Times. – 2010. – [Cited 2012, May 28]. – Access mode : <http://cityroom.blogs.nytimes.com/2010/12/26/new-york-doesnt-care-to-remember-the-civil-war/?ref=nyregion>.
13. Robinson P. The Plantation of Ulster / Philip Robinson // NY : St. Martin's Press. – 1984. – P. 52–55.
14. Sachems & Sinners : An Informal History of Tammany Hall // Time Magazine. – 1955. – [Cited 2012, May 28]. – Access mode : <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,807536,00.html>.
15. Shannon W. V. The American Irish : a political and social portrait / William V. Shannon // Boston: University of Massachusetts. – 1989. – P. 57–59.
16. The Human Rights Years, 1949–1952. The Eleanor Roosevelt Papers. Vol. 2 // The University of Virginia Press. – [Cited 2012, May 28]. – Access mode : <http://www.gwu.edu/~erpapers/teaching/glossary/tammany-hall.cfm>.
17. Thernstrom S. Harvard Encyclopedia of American Ethnic Groups / S. Thernstrom, A. Orlov, O. Handlin // Cambridge : Belknap Press of Harvard University. – 1980. – P. 711.

*Стаття надійшла до редколегії 15.02.2013
Прийнята до друку 25.02.2013*

CAUSES AND PROCESS OF FORMING IRISH DIASPORA IN THE UNITED STATES

Anna Krasnoschoka

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel. (032) 239-41-32*

The article examines the causes and models of emigration of Irish people during the XVIII–XX centuries, the process of forming the Irish diaspora in the United States and its effect on the development of this country.

Key words: Irish diaspora, Irish immigrants, Irish, migration, settlers, Ireland, USA, society, religion, identity.

**ПРИЧИНЫ И ПРОЦЕСС ФОРМИРОВАНИЯ ИРЛАНДСКОЙ ДИАСПОРЫ
В США****Анна Краснощекая**

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, г. Львов, Украина, 79000, тел. (032) 239-41-32*

Исследованы причины и способы эмиграции ирландского населения в XVIII–XX вв., процесс формирования ирландской диаспоры в Соединенных Штатах Америки и ее роль в развитии этой страны.

Ключевые слова: ирландская диаспора, ирландские иммигранты, ирландцы, миграция, переселенцы, Ирландия, США, общество, религия, идентичность.